

SOCIALE media

School

mijn kind
Online

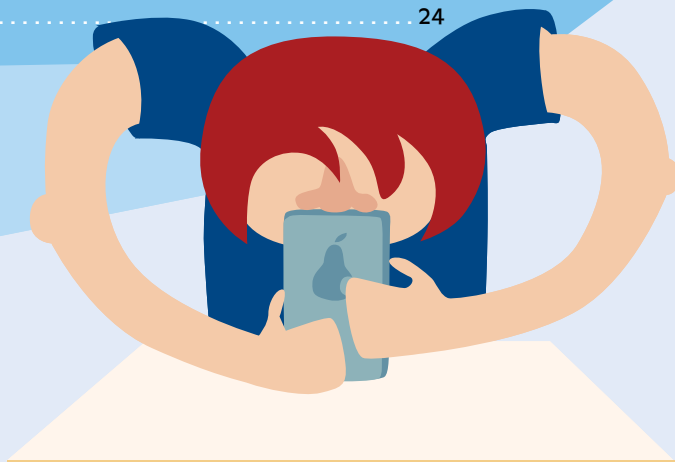
Kennisnet

Hoe veranderen sociale media
en smartphones het onderwijs?

Index

2

Onderzoek Tieners en sociale media	3
Sociale media in het onderwijs	6
Facebook = liken en leren	8
Instagram in de klas	10
Twitter als sociaal spinnenweb	12
Met smartphones worden lessen leuker	14
Sociale media? Tijd voor community management! ..	16
Eerste hulp bij tienertweets	20
Ouderbetrokkenheid 2.0	22
Colofon	24

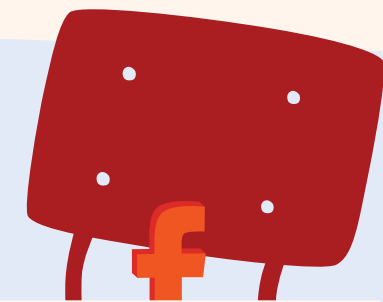

Vooraf

Hoe dragen sociale media bij aan het leren bij jongeren tussen 10 en 18 jaar? Met die vraag in het achterhoofd, deden Mijn Kind Online en Kennisnet in het voorjaar van 2013 een kwalitatief en kwantitatief onderzoek onder kinderen en jongeren tussen 10 en 18 jaar. De resultaten worden beschreven in het rapport *Tieners en sociale media* (juni 2013). Wat blijkt? Jongeren zetten sociale media maar wat graag in om wijzer te worden.

Sociale media komen vooral in het nieuws als er iets negatiefs gebeurt, zoals de 'Facebookmoord' of een zelfmoord naar aanleiding van digitaal pesten. De nadruk ligt dan vaak op de veiligheid. De positieve kanten van sociale media trekken minder aandacht. Toch zijn er legio goede kanten te ontdekken, bijvoorbeeld op het educatieve vlak. Tieners zetten sociale media in voor het leerproces thuis en op school, ze gebruiken Instagram, Twitter of YouTube om meer te leren over hun hobby's. Voor school gaan ze aan de slag met sociale media zodat ze betere schoolresultaten behalen. Eigenlijk ligt dat ook voor de hand. In een tijd waarin voor tieners het online leven een net zo wezenlijke realiteit is als het offline leven buiten internet, een tijd ook waarin beide werelden allang in elkaar zijn overgevloeid, is het niet meer dan logisch om leren ook naar die online wereld te verplaatsen.

Toch is het nog lang niet zo ver. Scholen lijken koudwatervrees te hebben als het gaat om het enthousiast gebruiken van sociale media bij het overbrengen van lesstof. Terwijl het zo leuk en leerzaam is! En, ook niet onbelangrijk: zo motiverend voor de leerlingen. Wij denken dat leerkrachten in veel gevallen best willen, maar niet precies weten hoe ze dat moeten aanpakken, dat leren via sociale media. Speciaal voor hen, en voor al die andere professionals en ouders die geïnspireerd willen worden om zelf actief met jongeren en sociale media aan de slag te gaan, is deze brochure. We hopen dat u én zij er wijzer van worden.

Toine Maes, *directeur Kennisnet*

Remco Pijpers, *directeur stichting Mijn Kind Online*

Tieners en sociale media

In de lente van 2013 spraken onderzoekers van Kennisnet en Mijn Kind Online met leerlingen in groep 8 van het basisonderwijs en leerlingen van klassen 3, 4 en 5 mavo, havo en vwo in het voortgezet onderwijs. Ook werd een online vragenlijst voorgelegd aan 1513 kinderen van 10 tot en met 17 jaar. Centraal stond de vraag: Hoe dragen sociale media bij aan het leren bij jongeren tussen 10 en 18 jaar? Het resultaat is te lezen in het rapport Tieners en sociale media.

Het beeld dat het onderzoek laat zien, past in het vertrouwde plaatje van de huidige 'sociale media-generatie': jongeren en sociale media zijn niet meer los te denken van elkaar. Tieners hebben inmiddels zo goed als allemaal thuis of buitenshuis de beschikking over internet en sociale media, zowel nieuwe platformen (Instagram, Twitter, Whatsapp) als oude (email). Het gebruik van die media is een substantieel onderdeel van hun tienerleven: ze staan soms letterlijk op met hun smartphone en gaan weer slapen met het ding onder hun kussen. Ze twitteren, appen en pingen met vrienden en gelijkgestemden, ze delen ervaringen, emoties en leren van

elkaar. Sociale media zijn het podium waarop het leven van jongeren zich voor een belangrijk deel afspeelt. Maar hoe anders is dat op de scholen waar deze jongeren toch ook een groot deel van hun dagelijks leven doorbrengen.

Scholen en sociale media zijn nog helemaal geen voor de hand liggende combinatie, zo blijkt uit het onderzoek. Ondanks dat jongeren aangeven dat ze niet alleen contact leggen en kletsen via de sociale media, maar dat ze vaak ook meer en beter leren door sociale media te gebruiken. Het onderwijs springt tot nog toe schoorvoetend in op de sociale mediagebruiken van hun leerlingen. Ze laten kinderen hun mobiel wel eens gebruiken in de les, bijvoorbeeld om woorden op te zoeken of om een opdracht mee te doen, maar er wordt weinig structureel gebruik gemaakt van sociale media. 'Bij onze leraar economie kregen we een mobiel per groepje en kwamen de antwoorden die we daarmee verstuurd automatisch op het smartbord, het ging om wie de meeste antwoorden goed had. Dat vonden we erg leuk, ook door het competitie element.'

Als leerkrachten wel aan de slag gaan met sociale media in de les, is dat voornamelijk met YouTube. Bijna de helft van alle ondervraagde tieners zegt dat YouTube wel eens wordt gebruikt. Er zijn wel grote verschillen tussen scholen. Op de ene school is het gebruikelijk: 'Bijna alle vakken laten wel eens leerzame of grappige filmpjes zien over het onderwerp waarmee we bezig zijn'. Op de andere school is het eerder een uitzondering: 'We gebruiken het bijna nooit, misschien een keer in het jaar, voor geschiedenis'. Facebook wordt nauwelijks in de les gebruikt (bij 5% van de tieners op school), en Twitter nog minder (3%). Nieuwere sociale media, zoals Instagram en Vine, worden helemaal zelden gebruikt.

Dat is een gemiste kans. Sociale media zijn volgens driekwart van de leerlingen uit het onderzoek namelijk leuk, grappig, tof en cool. En leerzaam. Ze zijn populair, maken de lessen interessanter, minder saai, afwisselend en interactief: 'Het is weer eens wat anders, een andere manier van werken, en vaak zijn de digibord lessen heel erg leuk, met muziek, plaatjes, filmpjes en uitleg'.

3

Meer lezen?
www.stmko.nl/onderzoek
 en www.kennisnet.nl

SOCIALE media in het onderwijs

4

VAN RISICO NAAR KANS EN BALANS

De tijd van stoffige schoolborden en krijtjes lijkt definitief voorbij. Bijna alle klaslokalen zijn tegenwoordig voorzien van een digitaal schoolbord met toegang tot internet. Op steeds meer scholen is een snel, stabiel wifi-netwerk beschikbaar, waar vooral leerlingen met een tablet of smartphone enthousiast gebruik van maken. Toch zijn er nog maar weinig scholen die de mogelijkheden van sociale media optimaal benutten. Daarmee laat het onderwijs kansen liggen.

Sociale media zijn niet meer weg te denken uit onze maatschappij en nemen ook in de wereld van kinderen en jongeren een belangrijke plaats in. Steeds meer tieners hebben een eigen smartphone of tablet, waarmee ze overal en altijd bereikbaar zijn en continu in verbinding staan met vrienden en klasgenoten. Ze hebben een Hyves-, Facebook- en Twitteraccount en ook via Whatsapp of Ping staan ze 24 uur per dag met elkaar in contact.

De behoefte om met elkaar te communiceren is groot en dat lukt uitstekend met behulp van sociale media. Nederlandse kinderen zijn koploper in Europa: 70 procent van de kinderen tussen 9 en 12 jaar heeft een profiel op een sociaal netwerk. Bij 13- tot 16-jarigen is dat al 87 procent (bron: inspiratieboek Sociale Media op de Basisschool, 2012).

Delen en samenwerken

Jongeren zijn dus in hun vrije tijd enthousiast bezig met sociale media, om contact te leggen en bij te blijven. Maar sociale media kunnen ook functioneel ingezet worden in het onderwijs. Het gaat dan vooral om het

delen van content, dus tekst, geluid en beeld, om samen te werken en van elkaar te leren.

Dat heeft ook een functie. Onderwijs bereidt jongeren voor op hun toekomst. Wie niet goed leert omgaan met sociale media, loopt een achterstand op. Zowel in het vervolgonderwijs als op de arbeidsmarkt is het steeds belangrijker dat je met sociale media uit de voeten kunt. *'Als je niet meedoet en niet mediawijs wordt, blijf je digitaal ongeletterd'*, beaamt Remco Pijpers, directeur van stichting Mijn Kind Online. *'Sociale Media zijn overal om je heen'*, zegt ook Frans Schouwenburg, strategisch adviseur van Kennisnet. *'Zorg dat je ermee kunt werken en doe er je voordeel mee!'*

Ook Pedro de Bruyckere, pedagoog en als jongerenonderzoeker goed op de hoogte van wat tieners beweegt, benadrukt het belang van sociale media: *'Het is bijna onmogelijk om nog voor school te werken zonder internet en sociale media.'*

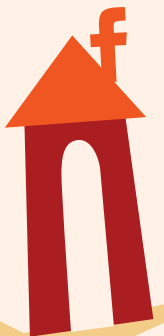
Aan de leerlingen zal het in elk geval niet liggen: die zijn extra gemotiveerd voor de lessen waarbij sociale media worden ingezet. Dat sluit namelijk aan bij hun belevingswereld en ze vinden het leuk om tijdens de

les niet alleen met boeken, maar ook met smartphone, tablet of computer te werken.

Mediawijsheid en netiquette

Mediawijsheid leeft. Op veel scholen worden ouderavonden georganiseerd over bijvoorbeeld het gebruik van sociale media. Helaas is de insteek vaak vooral hoe je moet omgaan met incidenten, zoals pesten of schending van privacy op sociale media. Frans Schouwenburg (Kennisnet): *'Het is jammer dat er meer aandacht is voor de gevaren en de negatieve aspecten dan voor de kansen en mogelijkheden.'*

Natuurlijk is het wel van belang om leerlingen mediawijs te maken en hen de 'netiquette' bij te brengen, de ongeschreven regels over hoe je je moet gedragen op het internet. Leerlingen zijn misschien technisch vaardiger dan hun docenten, maar weten vaak niet wat de gevaren en de mogelijkheden zijn. Welke bronnen zijn betrouwbaar? Hoe openbaar zijn profielen op sociale media? Op welke content is auteursrecht van toepassing? Kinderen en jongeren hebben vaak geen idee. Dat moeten ze leren.

Remco Pijpers ziet daarin positieve ontwikkelingen: *'Met mediawijsheid wordt vaak bedoeld hoe je moet omgaan met sociale media. Het accent lag eerst vooral op de risico's, maar langzaam verschuift dat richting de kansen. Uiteindelijk zal er een balans bereikt worden. Scholen hebben wel hulp nodig om die balans te vinden. Je ziet ook dat er steeds meer middelen ontstaan om scholen daarin te helpen.'*

Justine Pardoën, hoofdredacteur van Ouders Online en medeoprichter van Mijn Kind Online, pleit er voor om met kinderen en jongeren in gesprek te gaan over mediawijsheid. *'Domweg verbieden van het gebruik van mobieltjes op school heeft geen zin, dat werkt averechts. Het is belangrijk om over de gevolgen van het gebruik van sociale media*

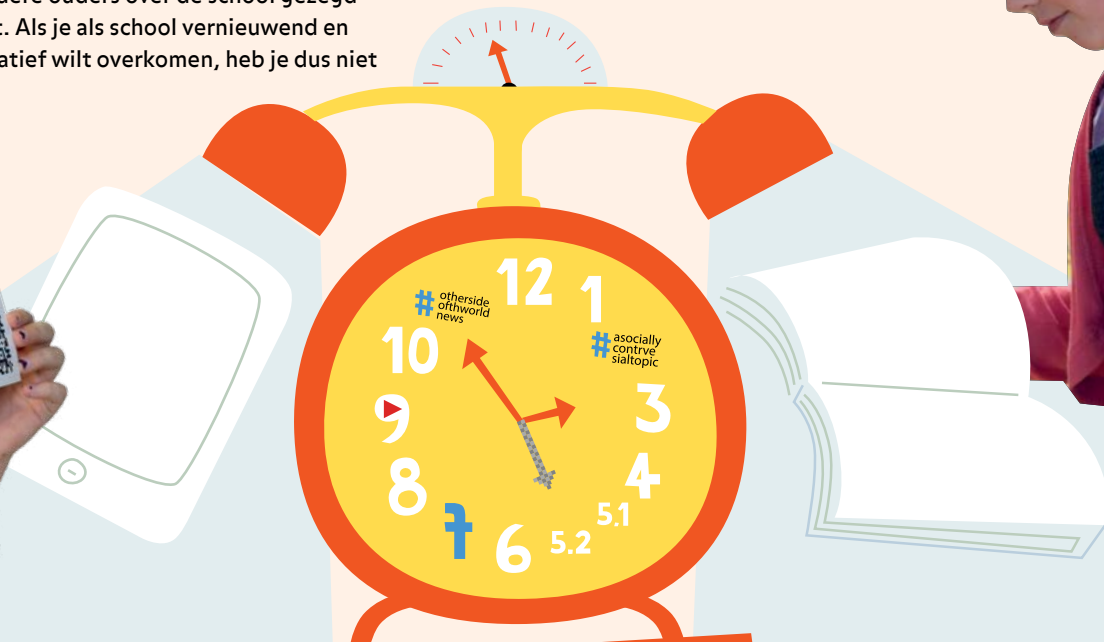
in de klas te praten. Zo kun je leerlingen er van bewustmaken dat sociale media erg afleiden: je kunt niet tegelijkertijd twitteren en opletten in de klas. Bepaal samen op welke manier sociale media wel kunnen bijdragen aan de les. Door leerlingen er bewust bij te betrekken, maak je ze ook medeverantwoordelijk.'

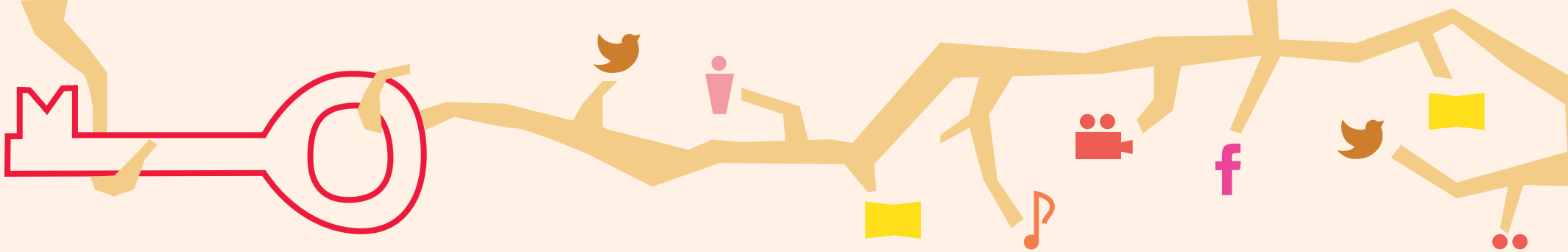
Bereid om te luisteren

Ouders die op zoek zijn naar een nieuwe school voor hun kind, zullen allereerst de website opzoeken op internet. Steeds vaker zullen ze ook op sociale media als Facebook en Twitter kijken wat er door leerlingen en andere ouders over de school gezegd wordt. Als je als school vernieuwend en innovatief wilt overkomen, heb je dus niet

alleen een dynamische up-to-date website nodig, maar moet je ook aanwezig zijn op de sociale media. Ook daar liggen kansen. Frans Schouwenburg: *'Scholen zijn nog veel te terughoudend met het inzetten van sociale media. Je kunt via sociale media bijvoorbeeld communiceren met nieuwe leerlingen. Ook is het belangrijk om je als school niet te laten overvallen door negatieve berichten, maar er op te reageren en misverstanden weg te nemen.'*

'Er is vaak meer aandacht voor de gevaren dan voor de mogelijkheden'

Via sociale media kun je ouders en leerlingen informatie geven over allerlei zaken die met school te maken hebben. Maar bij sociale media is geen sprake van eenrichtingsverkeer; het gaat juist om de dialoog. De doelgroep kan terugpraten en dus moet je bereid zijn te luisteren. Remco Pijpers:

'Wanneer je als school laat zien dat je openstaat voor die dialoog, hou je de regie in handen. Reageer positief op kritiek en denk er over na wat de identiteit van de school is en hoe je die via sociale media kunt uitdragen.'

6 Ondersteuning van de lesinhoud

Een van de belangrijkste kenmerken van sociale media is dat je, onafhankelijk van tijd en plaats, kennis kunt delen en kunt samenwerken. Dat biedt volop mogelijkheden voor het onderwijs. Het inzetten van sociale media om de lesinhoud te ondersteunen, gebeurt echter nog maar sporadisch en is vaak een experiment van docenten die zelf al *mediaminded* zijn. Jammer, want sociale media kunnen wel degelijk bijdragen aan het leerproces. Het werkt stimulerend om de gebruikelijke lesmethode af te wisselen met andere middelen. Leuk, voor zowel de leerlingen als de docent. Justine Pardoën: *'Uit onderzoek blijkt dat het de effectiviteit van de lessen ten goede komt wanneer leerkrachten zich fijn voelen bij de methode die ze gebruiken; het moet bij hen passen. Voordat je docenten dus gaat leren hoe ze sociale media kunnen inzetten in de klas, is het van belang die docenten te stimuleren om thuis te raken in de wereld van de sociale media. Laat ze experimenteren en ontdekken wat de kansen en mogelijkheden zijn. Geef niet alle brugklassers een tablet, maar alle docenten!'*

Volgens Kennisnet kan goed gebruik van ict in het onderwijs betere leerrendementen en een grotere motivatie van leerlingen opleveren. Het veroorzaakt bovendien meer efficiency voor de school. *'Of dit ook geldt voor gebruik van sociale media, moet onderzoek nog uitwijzen'*, zegt Frans Schouwenburg van Kennisnet. *'Maar ik denk zeker dat het belangrijk is dat scholen kijken naar de mogelijkheden van sociale media. Er is nu eenmaal een andere tijd aangebroken. Een van de primaire taken van school is het opleiden van leerlingen en hen voorbereiden op een beroepsleven. Om te solliciteren is het tegenwoordig pure noodzaak dat je een perfect profiel kunt aanmaken op LinkedIn. Als er in het beroepsleven zoiets belangrijks is veranderd, moet je dat als school ook oppakken.'*

Volgens Pedro de Bruyckere worden sociale media al veel meer gebruikt dan leerkrachten denken. *'Kinderen en jongeren praten over school op de sociale media en ze werken samen aan opdrachten en projecten via sociale media. Onbewust gaan leerkrachten daar ook vanuit: leerlingen krijgen veel minder tijd om een werkstuk in te leveren dan vroeger.'*

Een groot experiment

Net als hun leerlingen, maken ook steeds meer leerkrachten gebruik van sociale media voor privédoeleinden. Twitter en Facebook zijn goed ingeburgerd. Remco Pijpers denkt dan ook dat we aan de vooravond staan van het op grote schaal behandelen van sociale media-thema's in het onderwijs.

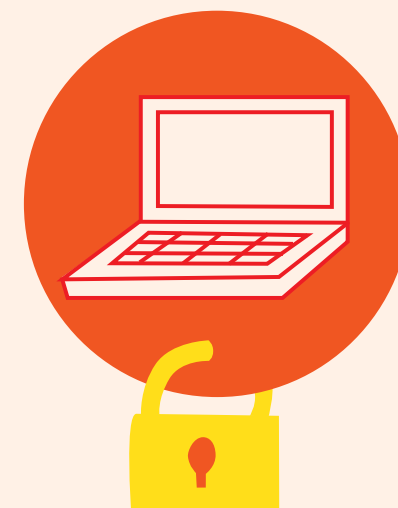
'Scholen zijn meer en meer bezig met de kansen om sociale media in te zetten in de klas. Als je dat op een goede manier doet, maak je kinderen tegelijkertijd mediawijs.'

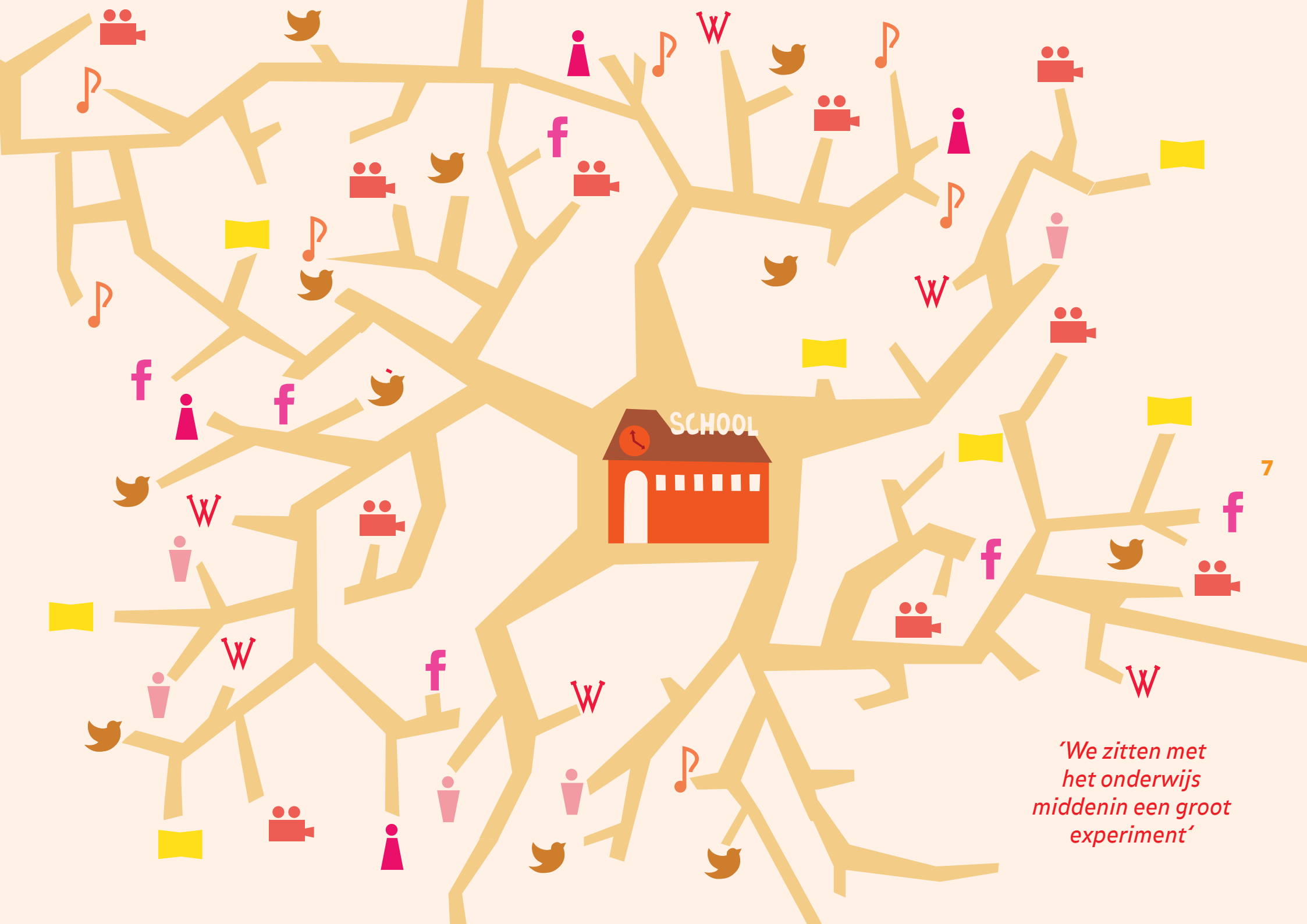
Volgens Frans Schouwenburg moeten scholen middenin de maatschappij staan om kinderen goed voor te kunnen

bereiden op die maatschappij. *'Wanneer zulke grote ontwikkelingen als sociale media hun intrede doen, dan kun je als school bijna niet anders dan het integreren en er de dingen uithalen die je kunt gebruiken.'*

'We moeten beseffen', benadrukt ook Justine Pardoën, *'dat we met het onderwijs middenin een groot experiment zitten. Het is een spannende tijd! Er gaat van alles veranderen, maar ik heb geen idee hoe het gaat uitpakken. Belangrijk is om de lol en de kansen van het experiment in te zien. Maar ook om te blijven reflecteren: het blind omarmen van sociale media in de klas werkt niet, je moet op zoek naar een goede balans. Wees kritisch en luister naar mensen die weerstand bieden; dat kan heel zinvol zijn.'*

Ook Pedro de Bruyckere pleit voor zo'n goede balans. *'Er zijn scholen waar technologie absoluut verboden is. Dat is wel heel extreem. Maar in de toekomst zullen sommige scholen wellicht ook overwegen om ruimtes te hebben waar je géén gebruik kunt maken van internet.'*

SCHOOL

*'We zitten met
het onderwijs
middenin een groot
experiment'*

FACEBOOK = *liken* en *leren*

Online huiswerkbegeleiding, het posten van foto's en teksten over de lesstof en het gezamenlijk maken van een werkstuk: Facebook kan docenten en leerlingen een nieuwe leerervaring bieden.

Een email sturen naar leerlingen? Of een mededeling plaatsen in het computersysteem van de school? De kans is groot dat scholieren hun account sporadisch openen. Toch zijn ze gedurende de dag zeker online, alleen gebruiken scholieren andere platforms zoals Facebook, Whatsapp en Twitter. Bijna de helft van de 8 tot 18-jarigen heeft een profiel op Facebook en dit percentage stijgt naarmate de kinderen ouder worden. Drie van de vier tieners zitten op 16-jarige leeftijd op Facebook, zo blijkt uit cijfers van Mijn Kind Online en Digivaardig & Digiveilig. En ook steeds meer leerkrachten hebben er een profiel. Facebook is het sociale netwerk bij uitstek, een online hangplek waar praktisch elke scholier is te vinden. Leerlingen bouwen hier aan hun netwerk, overleggen met elkaar en delen ervaringen.

f

Educatieve kansen

Maar wat voor educatieve mogelijkheden biedt Facebook in de klas? Facebook werkt interactief: scholieren kunnen hun eigen werk presenteren, waar andere klasgenoten weer op kunnen reageren. Achterover leunen is er niet bij; Facebook vraagt om een actieve houding van de leerlingen. Ze leren online samenwerken en online kennis delen. Het is een nieuwe dynamische manier van leren die aansluit bij hun belevingswereld.

Zo had een groep scholieren zich in het klaslokaal wekenlang gebogen over Griekse helden in de Oudheid. De leerkracht vroeg hen te zoeken naar moderne helden die dezelfde waarden uitdroegen als de oude Griekse helden. Scholieren posten enthousiast artikelen binnen een speciale Facebookgroep. Ze

deelden foto's en gaven commentaar op elkaars bijdragen. Ook bracht de leerkracht nieuwe informatie in, wees op interessante teksten en boeken, waar de leerlingen weer op konden reageren. Een andere leerkracht gebruikte Facebook om scholieren een andere taal te leren, weer een andere docent stimuleerde leerlingen om korte samenvattingen te plaatsen over de lesstof, waar vervolgens online over gediscussieerd werd. Het plaatsen van filmpjes, artikelen en verwijzingen naar net gelezen boeken en interessante sites: alles is mogelijk. Met een druk op de knop kunnen leerlingen via het gratis softwareprogramma Instagram foto's op het netwerk plaatsen. Op de site kun je ook gemakkelijk enquêtes plaatsen.

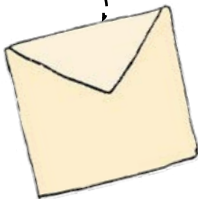
Aan de slag!

Facebook biedt twee opties die handig zijn in het onderwijs: pagina's en groepen. Een pagina wordt vaak door bedrijven gebruikt om algemene informatie en nieuws te presenteren. Het is openbaar. Ook ouders kunnen via deze pagina's meer betrokken raken bij de lessen van hun kinderen. Andere Facebookgebruikers kunnen deze pagina 'liken', waardoor nieuwe bijdragen automatisch op hun eigen pagina verschijnen. Bij groepen bepaal je zelf of de groep open is of gesloten. Een groep kun je oprichten rondom een thema, een vak of een klas. Bij gesloten groepen vraagt elke leerling toestemming om lid te mogen worden.

Het contact met leerlingen online is natuurlijk anders dan in de klas. Via chat en video kunnen docenten en scholieren feedback geven en vragen stellen. Zo kan Facebook een waardevolle aanvulling zijn op de traditionele manier van lesgeven in het klaslokaal. Berichten voor de hele klas kunnen op het prikbord worden geplaatst, maar ook is het mogelijk individuele leerlingen een bericht te sturen via zijn of haar postvak. Wanneer je als docent een wijziging in het lesprogramma wilt doorgeven of wilt melden dat een les uitvalt, kan dat ook op dit sociale netwerk.

8

f

*****

Afspraken maken

Toch voelen veel leerkrachten enige aarzeling om actief Facebook in te zetten in de klas. Want wat doe je als leerlingen 'vrienden' met je willen worden? Hoe ga je om met berichten of foto's die ongepast zijn? Voordat je als leerkracht Facebook besluit in te zetten, is het verstandig je privéaccount gescheiden te houden en een professioneel account aan te maken. Ook moet met de scholieren besproken worden welke content niet door de beugel kan en welke berichten en foto's wel. Voor zowel pagina's als groepen is het overigens niet nodig om 'vrienden' te zijn met leerlingen.

Niks moet

Is Facebook een noodzakelijke 'must' in het onderwijs? Daarover klinken tegenstrijdige geluiden. Ten eerste kun je er niet vanuit gaan dat elke leerling een Facebook-account heeft. Daarnaast blijft sturing van de docent nodig. Facebook is een visueel aantrekkelijk platform, waar de vorm veel aandacht vraagt, vaak meer nog dan de inhoud. De leerkracht moet, net als in de klas, ook op Facebook de teugels in handen houden. Dat betekent: aandacht geven aan bijdragen van de individuele leerling, structuur bieden, duidelijke leerdoelen stellen en aangeven wat hoofd- en bijzaken zijn. De teugels mogen best af en toe gevierd worden; Facebook is tenslotte geen plek waar leerlingen passief in de klas zitten. Leerlingen zijn op dit sociale netwerk co-auteurs van het lesmateriaal.

*****

facebook

liken

Privacy?

Hoe veilig is je materiaal op Facebook en Instagram? Instagram mag foto's voor promotiedoeleinden gebruiken en de foto's zijn standaard openbaar. Een alternatief is Flickr, een online fotodienst of Snapseed. Op Facebook kun je zelf de privacy-instellingen aanpassen en bepaal jij met wie je het materiaal wilt delen.

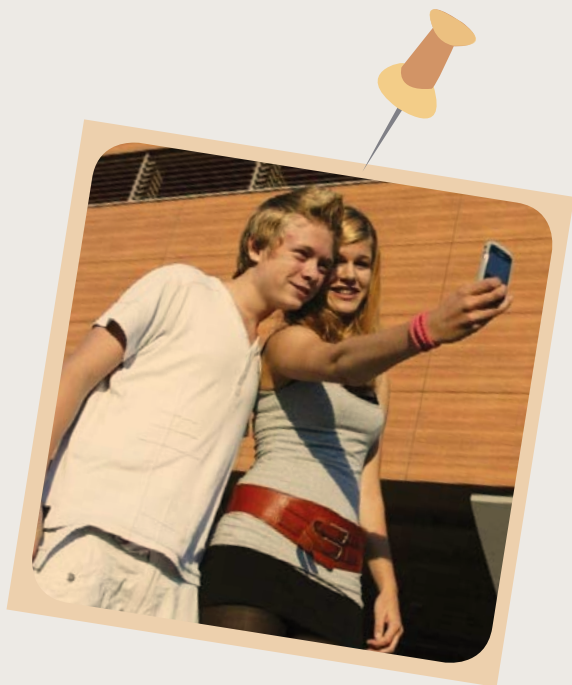
Instagram in de klas

6

X CREATIEF ÉN LEERZAAM

Start een fotoproject in de klas en gebruik Instagram als *social media tool* om het resultaat te presenteren. Zes ideeën die leerlingen uitdagen creatief bezig te zijn met fotografie.

10

1 # mijnbuurt

In welke buurt staat de school en waar wonen leerlingen? Is het een dorp of een stad en heeft de omgeving een rijke historie? Laat leerlingen een aantal kenmerkende dingen uit de buurt fotograferen, zodat er een duidelijk beeld ontstaat van hun omgeving. Geef ze als tip dat ze als toeristen om zich heen moeten kijken. Wat is opvallend en bijzonder? Laat leerlingen ook zoeken naar 'het verhaal' bij hun foto. Waarom staat er een monument op die locatie of waarom is juist daar een dijk of brug gebouwd? Probeer leerlingen verder te laten kijken dan hun eigen vertrouwde omgeving; denk ook aan de plaatselijke economie, natuur, bezienswaardigheden, bijzondere bewoners of opvallende gebeurtenissen uit de geschiedenis.

Tip voor het voortgezet onderwijs: Laat ze bij de foto in het Engels opschrijven of vertellen wat er te zien is en waarom dit beeld verbonden is met hun omgeving.

- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld
- Kerndoel voortgezet onderwijs: Nederlands, mens en maatschappij en Engels

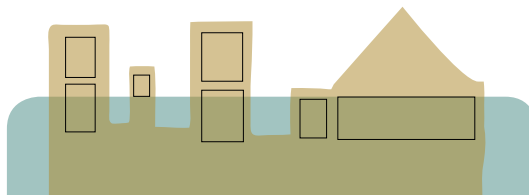

2 # mijnpassie

Hartstikke leuk, al die spreekbeurten over eekhoorns en indianen, maar het kan ook interessant zijn als leerlingen iets over zichzelf vertellen aan de klas. Zo leren klasgenootjes elkaar beter kennen en kun je als leerkracht verrast worden door onbekende passies van kinderen. Vraag leerlingen of ze een verrassend beeld kunnen vastleggen van hun favoriete vrijetijdsbesteding. Een foto van de bladmuziek die ze graag spelen of een kiekje van de vlag of mascotte van de voetbal-, turn- of scoutingvereniging. Ze kunnen kiezen voor één pakkende foto of voor meerdere foto's die samen een fotoverslag of -reportage vormen.

Tip voor het voortgezet onderwijs: Laat leerlingen uitzoeken wat je het beste wel en niet over jezelf op internet kan publiceren. Kunnen ze een aantal goede en slechte voorbeelden vinden en verzinnen? Bespreek de uitkomsten klassikaal, zodat ze van elkaar kunnen leren.

- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld en kunstzinnige oriëntatie
- Kerndoel voortgezet onderwijs: Nederlands, mens en maatschappij

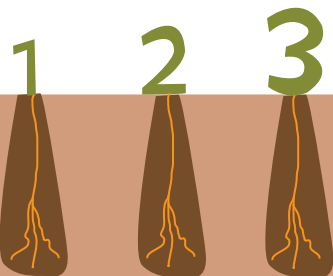
3#zodoejedat

Iedereen heeft een talent. Laat leerlingen bedenken waar zij goed in zijn. Denk aan een goocheltruc, een liedje spelen op de gitaar, een taart bakken of een fietsband plakken. Laat ze een tutorial maken met foto's die stap voor stap laten zien hoe anderen dit ook kunnen leren. Met bij elke foto een duidelijk bijschrift met een instructie.

Tip voor het voortgezet onderwijs:

Leerlingen kunnen een moeilijke opgave – voor bijvoorbeeld wiskunde – oplossen en aan elkaar uitleggen door middel van zo'n tutorial. Laat ze dan steeds de essentiële stappen van de opgave opschrijven en vastleggen.

- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld en kunstzinnige oriëntatie
- Kerndoel voortgezet onderwijs: mens en maatschappij, kunst en cultuur, rekenen en wiskunde

4#hallowereld

Laat leerlingen individueel of in een groepje een land kiezen en vraag ze foto's te maken van alles wat uit dat land komt. Het liefst een land met een cultuur waar ze niets of weinig van weten, zodat ze onderzoek moeten doen en hun verrassende ontdekkingen kunnen delen met de rest van de klas. Weten leerlingen bijvoorbeeld dat een ukelele hoort bij muziek uit Hawaï of dat nootmuskaat uit Zanzibar komt?

Tip voor het voortgezet onderwijs: Vraag of leerlingen via contact kunnen leggen met jongeren uit het land van hun keuze om zo meer te weten te komen.

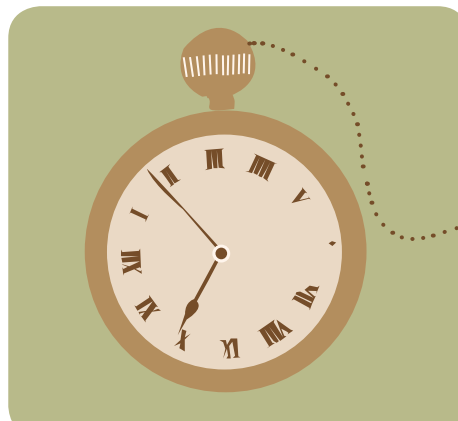
- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld
- Kerndoel voortgezet onderwijs: mens en maatschappij

5#stokoud

Start een ontdekkingstocht naar vroeger. Laat leerlingen individueel of in groepjes de geschiedenis induiken. Vraag ze een stokoud voorwerp te zoeken en te fotograferen. Een oud schilderij, een boek of een foto. Wat is het verhaal achter dit voorwerp en uit welke periode komt het? Kunnen ze nog meer dingen uit die tijd vinden en fotograferen?

Tip voor het voortgezet onderwijs: Laat leerlingen een kort verhaal schrijven dat zich afspeelt in de tijd waaruit het voorwerp komt.

- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld
- Kerndoel voortgezet onderwijs: mens en maatschappij, Nederlands

6#ditismijn

Verzamel een aantal leuke inspirerende nieuwtjes uit de regio. Een hond die zijn gezin waarschuwde bij brand, een kind dat topscoorder is bij de plaatselijke voetbalclub of een overgrootvader die 102 wordt. Bespreek met de leerlingen waarom dit nieuws is en geef ze daarna de opdracht zelf op zoek te gaan naar nieuws uit hun omgeving. Laat ze hun nieuwsitem in beeld brengen door middel van één of meerdere foto's, het liefst met een pakkend bijschrift dat het nieuwsfeit toelicht. Laat ze zoeken naar nieuws bij de sportclub, de kinderboerderij, de bibliotheek, op school of misschien gewoon thuis of in hun familie.

Tip voor het voortgezet onderwijs: Vraag of de leerlingen hun foto's met bijschriften willen bundelen in een online krant, eenvoudig te maken via www.zelfkrantmaken.nl of www.krantenmaken.nl.

- Kerndoel basisonderwijs: oriëntatie op jezelf en de wereld
- Kerndoel voortgezet onderwijs: mens en maatschappij, Nederlands

TWITTER

als sociaal spinnenweb

IEDEREEN IS MET ELKAAR VERBONDEN

Twitter biedt veel mogelijkheden om het contact tussen docent en leerling te verstevigen. Wachten totdat de les is begonnen, hoeft niet meer.

Wie even de wereld van Twitter induikt, vindt hier een stortvloed aan korte zinnen die snel voorbij schieten. Ook veel scholieren gebruiken Twitter, voornamelijk om verslag te doen van hun bezigheden. En dat allemaal in 140 tekens per bericht.

Hoewel Twitter erg vluchtig lijkt, is het een interessant medium voor het onderwijs. Alleen al door het feit dat veel scholieren hun Twitteraccount meerdere keren per dag op hun mobieltjes checken. Twitter functioneert als een sociaal spinnenweb, waarin alle leerlingen met korte lijntjes aan elkaar zijn verbonden. Vervalt een lesuur? Of is er volgende week een bijeenkomst op school? Binnen een paar seconden weet elke leerling het via een bericht op Twitter, omdat ze het bericht meteen kunnen doorsturen naar hun vrienden en klasgenoten.

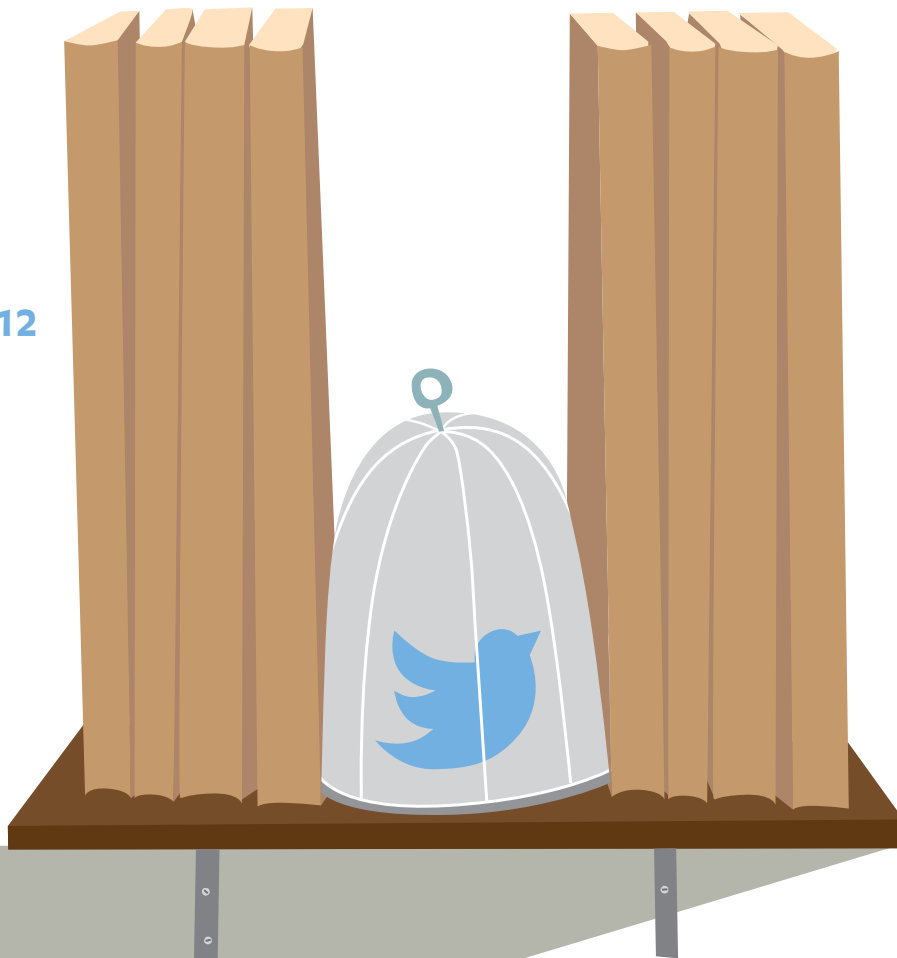
Aan de slag!

Maar Twitter biedt meer mogelijkheden dan alleen als online prikbord. Contact is via het sociale netwerk snel gelegd. Een leerling feedback geven over het ingeleverde werkstuk of iemand complimenteren met een presentatie? Via een persoonlijk bericht, oftewel Direct Message (DM), is dat meteen mogelijk. Scholieren kunnen op hun beurt

vragen stellen aan de leerkracht – ook zonder dat anderen meelesen. Wachten totdat de les in het klaslokaal is begonnen, hoeft door Twitter niet meer.

Twitter leent zich ook voor kennisoverdracht. Docenten kunnen links naar interessante boeken of teksten sturen of verwijzen naar filmpjes op YouTube. Leerlingen raken meer betrokken bij het lesonderwerp door directe zoekopdrachten te krijgen. Het kan interessante zoekresultaten opleveren wanneer scholieren op Twitter op zoek gaan naar informatie over bijvoorbeeld de 'toekomst van de verzorgingsstaat', of over 'criminaliteit in Nederland'. Hoe specifieker de vraag, hoe beter. Met de hashtag #dtv (durftevragen) beginnen leerlingen hun eigen zoektocht naar antwoorden en leren ze kort en bondig formuleren.

12

'140 tekens is een goede start om een nieuwe wereld te ontdekken'

Twitter

Twitter biedt meer dan alleen 140 tekens. De nieuwste video-dienst van Twitter heet Vine en biedt zes seconden video. Deze seconden, hoe beperkt ook, kunnen net voldoende zijn om iets uit te leggen over het lesprogramma, een bijeenkomst of het lesdoel. De Vine-video is eenvoudig te delen op Twitter en Facebook.

Virtuele groep

Het is niet moeilijk om het sociale netwerk een plek in de klas te geven. De eerste stap begint met het maken van een virtuele groep, bijvoorbeeld 'Klas2bUtrecht'. Scholieren kunnen deze virtuele klas online volgen, en ook berichten sturen naar 'Klas2bUtrecht'. Een tekst met @Klas2bUtrecht, kan door alle volgers –de scholieren en de docent- worden gelezen. Of open een groep met 'KoninginJuliana' en verzamel onder die naam relevante informatie.

Spreekuur

Het snelle karakter van Twitter biedt voordelen, maar ook nadelen. Opeens kunnen scholieren op elk moment hun vragen stellen, of het overdag is of 's avonds. Daarom is het voor leerkrachten belangrijk aan te geven wanneer ze wel en niet bereikbaar zijn. Met het instellen van een twitterspreekuur, weten scholieren wanneer ze bij hun docent terecht kunnen.

Afspraken

Om Twitter te gebruiken voor de lessen, is betrokkenheid van leerlingen een vereiste. Dat lukt alleen als elke leerling Twitter gebruikt en dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Het vraagt om enige creativiteit om alle leerlingen bij de 'virtuele klas' te betrekken.

Met de twitterende leerlingen kan een docent afspraken maken over hoe vaak zij een bijdrage plaatsen over een specifiek onderwerp. Zo kan online een interessante discussie ontstaan over de lesstof. Toch blijft begeleiding van een leerkracht nodig. Want sluiten de bronnen waarnaar op Twitter verwezen wordt, wel aan bij de lesdoelen? Hoe verlopen de discussies? Ook is het lastig te controleren of alle leerlingen de online klasgesprekken volgen. Aan docenten de taak om de informatie te filteren en leerlingen bij de virtuele klas te betrekken.

Nieuwe wereld

Als aanvulling op de bestaande lesmethode biedt Twitter zeker voordelen: het maakt scholieren enthousiast over het vergaren van kennis. Twitter kan zorgen voor een kruisbestuiving in de klas. Aan de hand van de lesstof gaan scholieren zelfstandig op zoek naar meer informatie via Twitter. Online en in de klas kunnen ze over de resultaten discussiëren. De zoekresultaten van scholieren bieden in ieder geval een aanvulling op de aangeboden lesstof. Een bericht van 140 tekens biedt scholieren een goede start om een nieuwe wereld te ontdekken.

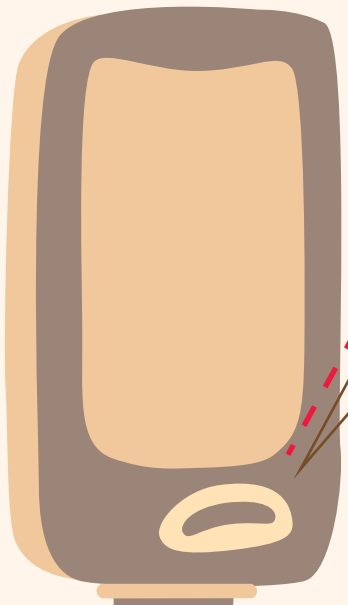
Privacy?

Tip: Behoeftte aan privacy op Twitter? Stuur een DM, oftewel Direct Message naar de leerlingen. Twitter is openbaar, maar het maken van een besloten groep is mogelijk. Toch is dit af te raden, omdat het in een besloten groep onder andere niet mogelijk is een bericht, oftewel 'tweet' door te sturen.

MET Smartphones

WORDEN LESSEN LEUKER

Jongeren lijken soms wel vergroeid met hun mobiele telefoon. De smartphone is hun levenslijn naar de rest van de wereld. In de klas is het gebruik van de mobiele telefoon echter nog nauwelijks doorgedrongen. En dat terwijl er volop mogelijkheden zijn om er zinvol gebruik van te maken.

Kinderen in de bovenbouw van het primair onderwijs hebben nog niet allemaal een mobiele telefoon. Maar zodra ze eenmaal op de middelbare school zitten, hebben nagenoeg alle leerlingen een mobieltje. Steeds vaker is dat een smartphone, waarmee je ook kunt mailen en internetten en dus ook gebruik kunt maken van sociale media. De ouderwetse mobiele telefoon waarmee je 'slechts' kunt bellen en sms'en, wordt steeds zeldzamer.

Overall en altijd contact

De smartphone is niet meer weg te denken uit het leven van tieners. Het omvat hun hele wereld: sociale contacten, filmpjes, spelletjes, muziek. En dat allemaal op broekzakformaat. Het is een soort minicomputer die behalve als telefoon ook dienst kan doen als rekenmachine, agenda, woordenboek, wekker, foto- en filmcamera, spelcomputer, zaklamp en navigatiesysteem. Maar voor jongeren is het toch vooral een apparaat waarmee je via sociale media dag en nacht online in contact kunt blijven met je vrienden. Vaak hebben scholen een telefoonprotocol waarin de regels staan omtrent gebruik van mobiele telefoons binnen de schoolmuren. Op de meeste scholen mogen leerlingen hun mobieltje alleen in de pauze gebruiken; tijdens de les moet (het geluid van) de telefoon uitgeschakeld zijn.

Aan de slag!

Het gebruik van mobieltjes in de klas is voor veel leraren onacceptabel omdat het afleidt van de lesstof. Maar de smartphone kan wel degelijk ook

ingezet worden voor lesdoeleinden. Het gebruik van smartphones is dan geen bedreiging of verstoring meer, maar een effectief middel om de lessen te ondersteunen.

Hoe zorg je ervoor dat leerlingen verantwoord gebruik maken van hun smartphone? Natuurlijk moet je daar als docent duidelijke afspraken over maken. Leerlingen mogen tijdens de les niet bellen, sms'en of privéberichten uitwisselen via sociale media. De leerkracht bepaalt wanneer en waarvoor een leerling zijn smartphone mag gebruiken. Een kwestie van duidelijke instructies en vertrouwen.

Eén ding is zeker: leerlingen vinden het erg leuk wanneer ze hun smartphone tijdens de les mogen gebruiken. Het past bij hun manier van communiceren en werkt daardoor motiverend.

Praktische voordelen

Het inzetten van de eigen smartphone is ook praktisch: je kunt als docent gebruik maken van internet, sociale media en apps, zonder dat daarvoor een computerlokaal beschikbaar hoeft te zijn. Bijna iedere leerling heeft immers zijn eigen minicomputer in tas of broekzak zitten. Niet alle jongeren hebben een abonnement met internetverbinding, maar dat hoeft geen belemmering te zijn: kinderen kunnen gerust in kleine groepjes samen met één smartphone werken.

Afspraken maken

Voor het toestaan van smartphones in de klas is het in veel gevallen noodzakelijk om het beleid van de school te versoepelen en duidelijke instructies op te stellen, misschien zelfs wel in overleg met de leerlingen. Docenten hoeven in ieder geval niet bang te zijn dat leerlingen hun smartphone zo vaak zullen vergeten als hun boeken. Ze hebben 'm altijd bij zich.

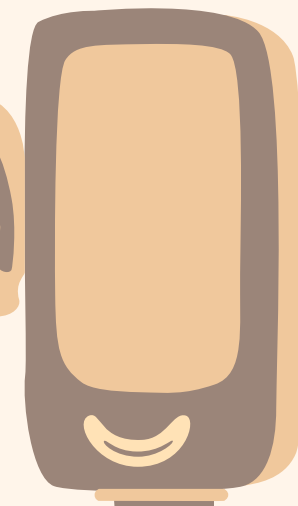
Inspiratie

Wat zijn de mogelijkheden voor gebruik van smartphones in de klas?
Wat kun je ermee? Een paar simpele voorbeelden:

- Download een educatieve app voor gebruik in de klas. Met de Citotrainer kunnen leerlingen bijvoorbeeld hun Cito-toets voorbereiden. Maar er zijn ook reken- en taalapps, topografie-apps of apps om Engelse woordjes te leren. Leerlingen kunnen thuis verder oefenen op hun smartphone; veel leuker dan 'gewoon' huiswerk.
- Via Whatsapp kun je samenwerken aan een project. Dat is niet alleen handig na schooltijd, maar ook voor projecten waaraan twee parallelklassen tijdens de les samenwerken. Leerlingen kunnen vanuit verschillende lokalen snel met elkaar overleggen, hulp vragen of kennis delen.
- Laat leerlingen een samenvatting van een tekst maken in een tweet (140 tekens) via het twitteraccount van de klas. Door het formuleren van pakkende tweets komt taal vanzelf aan de orde. Geef ook huiswerkopdrachten via Twitter. Leuk vanwege het wedstrijdelement: wie tweet als eerste het goede antwoord?
- Laat leerlingen hun eigen tekeningen of kunstobjecten fotograferen met hun smartphone. Leer ze wat een goede compositie is. Via een digitaal prikbord op Pinterest kunnen de kunstwerken gedeeld worden met andere leerlingen en ouders. Goed voor de betrokkenheid van ouders en voor het imago van de school.
- Door klassen uit verschillende landen via Skype of Facetime contact met elkaar te laten leggen, leren leerlingen de vreemde taal beter spreken. Ze krijgen feedback van *native speakers!*

In het boek Sociale Media op de Basisschool (gratis te downloaden op mijnkindonline.nl/publicaties) vind je veel creatieve voorbeelden. Zo bedacht Tessa van Zadelhoff, juf van groep 7/8 op OBS De Kleine Beer in Berlicum het project Reisbureau Beartravel. Leerlingen maken aan de hand van reisaanvragen die via Twitter en e-mail binnenkomen, een reisadvies op maat. De kinderen doen alles wat een reisbureau doet, met uitzondering van het daadwerkelijk boeken. Meer leuke lessuggesties zijn te vinden op de themasite Mediawijsheid van Kennisnet: kennisnet.nl/mediawijsheid. Klik op de tab 'Voor leerkrachten' voor meer informatie.

Brigitte van der Heide (29), juf van groep 5 op OBS Willem Wilmink in Enschede maakt gebruik van Learning Circles. Een Learning Circle is een tijdelijke leergemeenschap, waarin leerlingen en leerkrachten uit verschillende landen, bijvoorbeeld Nederland en Suriname, samenwerken en samen leren met behulp van sociale media. Elke groep stelt één vraag aan de andere groepen. Alle leerlingen gaan dan op onderzoek om de vragen zo goed mogelijk te beantwoorden met teksten, foto's, tekeningen, filmpjes en presentaties. Die worden verzameld in een wiki, een soort weblog waarin alle deelnemers kunnen samenwerken.

Sociale media?

Tijd voor community management!

Stel: je wilt als school zichtbaar zijn op Twitter, Instagram, of Facebook. Hoe leid je dat in goede banen? Je moet doen aan **community management**. Wat is dat? En hoe doe je dat goed? In 5 stappen naar effectief community management op jouw school.

16

Het principe van *online community management* is afkomstig uit de marketing. Het is een manier om een groep mensen met dezelfde normen, waarden en doelstellingen te binden, te sturen en goed te laten functioneren. Handig, bijvoorbeeld met het oog op een merk dat je wilt vestigen. Of een school die je wilt positioneren. De community manager zorgt dat de online schoolgemeenschap groeit en bloeit - en liefst ook nog wat extra's toevoegt. Dat doe je in een aantal stappen.

STAP 1

BEZIN VOOR JE BEGINT

Wie gaat Facebook en Twitter doen? Vaak biedt een collega, die zelf toch al een enthousiaste sociale mediagebruiker is, zich aan om af en toe eens een berichtje te plaatsen. Maar dat is nog geen community management. Eerst moet er een plan zijn waarin omschreven staat wat de rol is van sociale media op jouw school. Wat wil je met sociale media en waarom? De manier waarop je deze rol wilt invullen vang je in een mediaprotocol. Hoe ga je sociale media inzetten?

Bepaal van tevoren wat je als school wilt. Wil je alleen een extra online visitekaartje of een uithangbord voor schoolactiviteiten of wil je sociale media integreren in de lessen?

Stel een mediaplan op en formuleer uitgangspunten:

- Welke rol spelen sociale media op onze school?
- Welke boodschappen willen we wel en welke niet via sociale media verspreiden?
- Hoe willen we ons als school profileren?
- Welke sociale media gaan we inzetten en welke niet?
- Wie zetten we in en met welke opdracht?
- Welke stijl, tone of voice hanteren we?
- Hoe gaan we intern de geesten rijp maken?

STAP 2

STEL EEN COMMUNITY MANAGER AAN

Wijs binnen de school iemand aan die eindverantwoordelijk is voor de coördinatie van de sociale media. Deze *community manager* hoeft niet perse al het inhoudelijke werk zelf op zijn/haar schouders te nemen, maar houdt wel in de gaten of de uitgangspunten zoals geformuleerd in het mediaplan en het protocol tot hun recht komen. Splits taken op en verdeel ze onder verschillende personen, zodat het community management breed wordt gedragen. De coördinator bewaakt de uitvoering, anderen zorgen voor de content (berichten op Facebook, tweets, suggesties voor inzet in de lessen etc.). Brede betrokkenheid, zowel binnen als buiten de school, is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle online community. Draag je enthousiasme over sociale media uit en probeer ook anderen enthousiast te maken. Ga regelmatig met elkaar om de tafel om te bespreken wat wel en niet werkt. Wees niet bang om keuzes te maken. Je kunt beter goed inzetten op een paar bewust gekozen sociale platforms, dan proberen om overal 'een beetje' aanwezig te zijn.

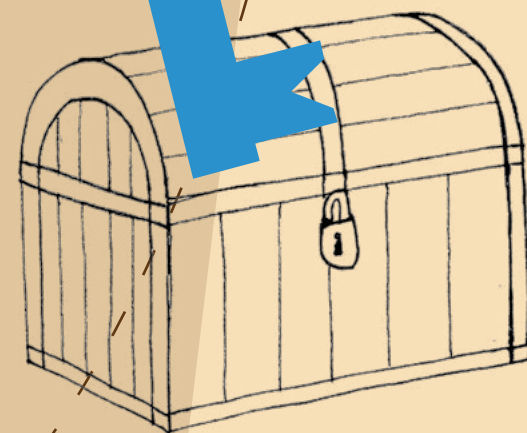
STAP 3

DENK NA OVER GRENZEN EN PRIVACY

Voor veel scholen zijn risico's een belangrijke reden om af te zien van het enthousiast gebruiken van sociale media. Jammer! Zolang je namelijk de risico's goed in kaart hebt gebracht, er over hebt nagedacht en waar mogelijk hebt geminimaliseerd, blijven er een heleboel kansen over voor jouw onderwijsinstelling. De kans bijvoorbeeld om de school te profileren als een moderne, mediawijze school. De kans ook om op een nieuwe, andere manier les te geven. Of om (nieuwe) leerlingen nieuwsgierig te maken naar en te betrekken bij wat er binnen de school gebeurt. Of om lessen of projecten te delen met de buitenwereld.

Pak als school de kans om je te profileren als moderne en mediawijze school

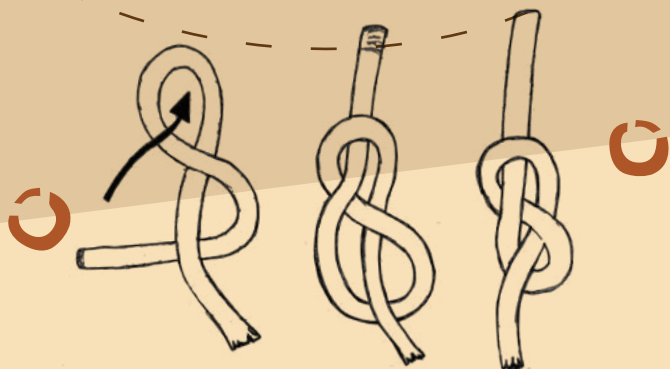
Daarbij is het van belang dat je bijtijds nadenkt over welke grenzen binnen jouw school gelden en hoe je omgaat met zaken als digitaal pesten, schelden, dreigen en privacy. Een gedragscode opstellen kan daarbij kan helpen. Ook een belangrijke: de scheidslijn tussen werk en privé. Bespreek binnen het team welke richtlijnen je wilt hanteren. Is het handig als een collega vertelt welke feestjes hij in het weekeinde heeft gehad? Of beperk je bijdragen liever tot schoolgerelateerde zaken en vakinhoudelijke bijdragen? Betrek ook het veiligheidsplan van school erbij (zie kader).

STAP 4

GEbruik DE KRACHT VAN SOCIALE MEDIA

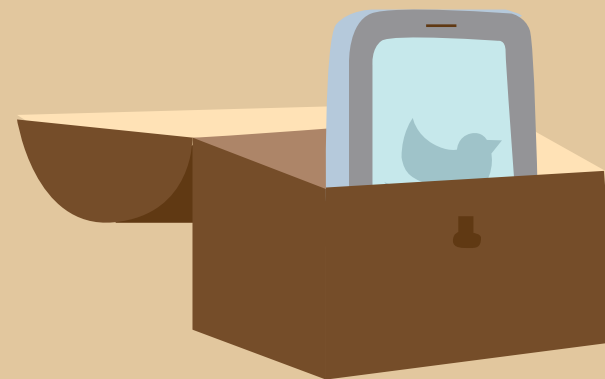
In de sociale media gelden eigen wetten. Een onbenullig filmpje kan een virale hit worden, terwijl een zorgvuldig uitgedachte online campagne niet wordt opgepakt. Tieners, je leerlingen dus, vormen ook nog eens een grillige en eigenzinnige doelgroep. Daar hoort bij dat content soms een heel eigen online leven gaat leiden. Dat blijkt bijvoorbeeld uit berichten die leerlingen op Twitter zetten onder de hashtag #kutschool: niet bepaald de manier waarop je als school het sociale mediadomein wilt betreden. Des te belangrijker dus dat scholen sociale media actief omarmen en bewust beleid ontwikkelen. Gebruik sociale media op een positieve manier. Wees er niet bang voor, maar maak gebruik van bestaande kennis en ervaring, bijvoorbeeld van de kennis die leerlingen op dit gebied hebben. Zij hebben vaak een goede neus voor wat werkt en wat leuk wordt gevonden. Je kunt leerlingen vragen om als proefkonijnen te fungeren of mee te denken over de content die je als school via sociale media wilt aanbieden. Of, nog beter: maak leerlingen medeverantwoordelijk voor het community management. Vraag of ze actief willen bijdragen aan wat je naar buiten brengt en maak gebruik van hun creativiteit en sociale media-ervaring.

STAP 5

WEES EEN ENTHOUSIASTE AMBASSADEUR!

Draag uit dat sociale media boordevol kansen zitten. Wees een ambassadeur voor positief mediagebruik, ook in de lessen. Zo neem je leerlingen en collega's mee in de gedachte dat de inzet van media een positieve invloed kan hebben op wat er op school gebeurt. In het handboek Goed Doen 2.0 worden legio voorbeelden gegeven van schoolinitiatieven voor goede doelen, die via sociale media vorm kregen. Het inspiratieboek Sociale media op de basisschool laat zien hoe je media kunt inzetten in de lessen. Stuk voor stuk inspirerende voorbeelden van slim, leuk en leerzame inzet van media op school. Laat zien wat je doet en wees er trots op! Download de boeken op www.mijnkindonline.nl

'Wees een ambassadeur voor positief mediagebruik, ook tijdens de lessen'

Waar sta je voor?

Om een positief beeld van je school neer te zetten in sociale media, is het van belang dat je weet waar je voor staat. Er zijn scholen die leerlingen bestraffen voor negatieve posts, maar daar zit het risico in dat er nog veel meer negatieve berichten zullen volgen. Je zult daarvoor al een stap moeten zetten: alleen als er sprake is van een positief klimaat op school, kun je jongeren boeien en binden en verleiden tot een dialoog. Werk dus allereerst aan een goed schoolklimaat en goed onderwijs. Draag vervolgens uit waar je voor staat.

Schoolveiligheidsplan

Scholen zijn sinds 1 januari 2006 verplicht om een plan op te stellen voor veiligheid, gezondheid en milieu conform de cao's basis- en voortgezet onderwijs: het Schoolveiligheidsplan. In het plan beschrijft een school hoe zij de fysieke en sociale veiligheid in en om het schoolgebouw waarborgt.

Scholen die deze taak serieus nemen, zullen ook sociale media in het veiligheidsplan opnemen, bijvoorbeeld in een mediaprotocol. Ongewenste zaken als intimidatie, agressie, pesten en bedreiging spelen zich immers niet alleen op het schoolplein af, maar ook op Facebook, Whatsapp en Twitter. De stap die daar onlosmakelijk bij hoort, is het mediawijs maken van de leerlingen. Dat kan door in lessen of projecten in te gaan op gewenst mediagedrag en zaken als privacy en grenzen respecteren. Maar ook door de kansen en mogelijkheden van digitale media te laten zien en te gebruiken in het onderwijsaanbod.

Download de brochure *Sociale media en schoolveiligheid* op www.kennisnet.nl

Eerste HULP bij tiener tweets

Wat kan een school doen als Twittergedrag van tieners uit de hand loopt? Volg het stappenplan voor eerste hulp bij tiener tweets.

Diagnose -- Plan van aanpak
Hoe bepaal je of een tweet echt ernstig is of slechts een uit de hand gelopen grap?

Ingrijpen -- Twee mogelijke scenario's
Nu duidelijk is dat de tweet(s) over de grens zijn gegaan, kun je twee kanten op: corrigeren of vervolgen.

Veel scholen krijgen te maken met leerlingen die vervelende of dreigende twitterberichten plaatsen. Hoe moet je als school reageren op zo'n bericht? Moet je meteen de politie inschakelen of handel je het zelf af? Waar ligt de grens tussen pubermeligheid en crimineel gedrag?

Vervelende of ontoelaatbare tweet?

De meeste tieners plaatsen wel eens een vervelende, maar onschuldige tweet. Gemopper over school hoort erbij, ook op Twitter. Maar als die 'stomme docent' geregeld bij naam genoemd wordt of als massaal de hashtag #Kutschool gebruikt wordt in combinatie met de schoolnaam, is het tijd voor een goed gesprek met de leerlingen.

Echt zorgwekkend is zulk gedrag nog niet. Maar als tweets grenzen ver overschrijden, is ingrijpen noodzakelijk. Bijvoorbeeld als er wordt bedreigd, naaktfoto's worden geplaatst, leerlingen worden gemobiliseerd voor een vechtpartij, of als er sprake is van stalking, zwartmaken of op andere wijze beschadigen. Dat soort tweets is ontoelaatbaar of zelfs strafbaar.

Stap 1 • DOE ONDERZOEK

Uit een bericht van 140 tekens kun je niet altijd concluderen hoe serieus en hoe ernstig de zaak is. Als een nare tweet opduikt, doe dan meteen onderzoek. Begin met het maken van screenshots van de bewuste tweet(s) en de eventuele reacties van anderen daarop. Dan heb je bewijs om op terug te vallen.

Was de tweet een reactie ergens op, of kwam hij uit de lucht vallen?

Om welke leerling gaat het? Wat voor kind is dat? Hoe oud?

Heeft deze leerling zich vaker agressief geuit? Heeft hij of zij wel eens de daad bij het woord gevoegd?

Heeft de leerling recent meer tweets met bedreigingen geplaatst?

Stap 2 • BETREK ANDEREN ERBIJ

Deel je bezorgdheid met anderen binnen school, liefst personen die de betreffende leerling beter kennen: de mentor, mensen van leerlingzorg of de vertrouwenspersoon. Als het méér lijkt dan een uit de hand gelopen grap, overleg dan ook met de wijkagent.

Scenario 1 • VERVOLGEN

Als het gevoel bestaat dat achter een tweet een serieuze dreiging zit, vermeld dit dan in de incidentenregistratie en doe altijd aangifte bij de politie van bedreiging. De school moet de veiligheid van personeel en leerlingen bewaken. Als die in het geding is, twijfel dan niet: dan moet de politie dat weten.

Scenario 2 • CORRIGEREN

Lijkt de dreiging niet echt serieus, maar is er wel een grens overschreden, dan zijn er verschillende mogelijkheden om als school zelf op te treden:

De wijkagent uitnodigen op school.

Hiermee laat je aan alle leerlingen zien dat er werk gemaakt wordt van grensoverschrijdend gedrag. Dit is vergelijkbaar met hoe meestal gereageerd wordt op vernielde bushokjes of kleine brandjes.

Zelf snel stevig corrigerend ingrijpen: Roep de betreffende leerling, met ouders en mentor, bij je voor een gesprek over de ernst van deze zaak en de ontoelaatbaarheid van dit gedrag. Beperk de schade en laat de tweet

ogenblikkelijk verwijderen. Laat de leerling persoonlijk en openbaar op Twitter excuses aanbieden. Zoek ter plekke samen uit of de tweet in kwestie ergens geciteerd is (geretweet). Probeer in zo'n geval de citeerder over te halen deze tweet te verwijderen.

Bedenk wat de leerling kan doen om het goed te maken met het slachtoffer van de bewuste tweet.

Bedenk een straf die bewustwording van gewenst gedrag op internet vergroot. Laat de leerling een werkstuk maken, een presentatie houden of een themamiddag organiseren over sociale media.

STRUCTURELE AANDACHT

Goed mediagedrag ontstaat niet vanzelf, maar moet worden aangeleerd. Neem als school die taak serieus en geef mediawijsheid een plaats. Bijvoorbeeld zo:

Zet lessen over mediawijsheid in het rooster van elke leerling. Leren nadenken over je gedrag op internet hoort bij de opvoeding van jongeren. Overweeg een ouderavond over mediaopvoeding en wijs ouders erop dat ze met kinderen moeten praten over Twitter.

Zie Twitter als een unieke kans om met leerlingen te communiceren. Zet Twitter positief in. Maak een

#hashtag voor de school aan en roep leerlingen op om hun suggesties voor en kritiek op de school via de hashtag op Twitter te zetten.

Spreek wel regels af over hoe die tweets worden gepost: opbouwend kritisch zijn mag, maar dreigen en schelden niet. Wees ook duidelijk over de gevolgen van online wangedrag. Zo begrijpen leerlingen dat ze gezien worden en dat hun gedrag gevolgen heeft. Ook op sociale media.

Meer dan nu vaak het geval is, kan de school leerlingen informeren over dreigtweets en hun strafbaarheid. Daarvoor is een goede en gelijkwaardige relatie met de leerlingen wel van belang. Alleen als leerlingen het gevoel hebben dat leerkrachten begrijpen wat hen online bezighoudt, is er ruimte voor discussie over grenzen.

WAT KAN EEN SCHOOL DOEN ALS TWITTERGEDRAG VAN TIENERS UIT DE HAND LOOPT? VOLG HET STAPPENPLAN VOOR EERSTE HULP BIJ TIENERTWEETS.

Ouderbetrokkenheid 2.0

Zet sociale media in!

Ouders hebben een grote invloed op de ontwikkeling van hun kinderen. Hoe meer ze betrokken zijn bij school, hoe beter hun kind het zal doen. Hoe kun je die betrokkenheid stimuleren? Sociale media blijken een handig instrument.

Betrokken ouders zorgen voor een levendige school. Ze bieden praktische hulp, denk aan assistentie bij het schooltoneel of het mede begeleiden van klassenuitjes. Maar wat meer is: ouders die emotioneel betrokken zijn bij school, hebben een positieve invloed op de leerprestaties, het gedrag en de werkhouding van hun kind - jouw leerling. Ze zijn je opvoedingspartner en je klankbord. Nauwe samenwerking met ouders is dus wenselijk. Ooit was direct contact via oudergesprekken of briefjes voldoende om ouders bij de school te betrekken. Maar ouders krijgen het steeds drukker en hebben minder rechtstreeks contact met school.

Snelle reactie

Hoe bereik je die drukke ouders dan? Simpelweg door andere, efficiënte middelen in te zetten: sociale media. Twitter, Whatsapp, YouTube en Instagram zijn dagelijkse kost voor de leerlingen met wie je werkt. Voor de generatie van nu zijn sociale media een niet meer weg te denken communicatiemiddel. Maar ook hun ouders zijn steeds vaker online. Maak daar gebruik van!

Op deze internetplatforms wissel je gegevens en informatie uit. Je stelt vragen en beantwoordt vragen en brengt een snelle interactie op gang. Sociale media kun je vaak onderling koppelen, zodat je op meerdere plekken tegelijkertijd informatie kunt delen. Ook kun je doorlinken

naar de schoolwebsite en zo nieuwsberichten of brieven delen. Digitale informatie biedt het voordeel van meetbare resultaten: je kunt eenvoudig zien hoe vaak iets is gelezen. Sociale media zijn voor leerkrachten, schoolbesturen en ouderraden dus een handige digitale aanvulling op het contact dat er al met ouders is.

Wat wil je delen?

Sociale media draaien om de interactie. Laat degene die verantwoordelijk is voor het modereren van de accounts niet alleen zenden, maar ook reageren. Ga het gesprek aan, net zoals je in het 'gewone' leven zou doen. Dat is zeker belangrijk als ouders online hun beklag doen op het schoolaccount. Verwijder kritische reacties niet (behalve uiteraard berichten die de fatsoensgrenzen overschrijden) en geef zo snel mogelijk een openbare reactie. Neem, als dat nodig is, initiatief tot persoonlijk contact om tot een goede oplossing voor een mogelijk probleem te komen. Wees niet bang om je kwetsbaar op te stellen.

Sociale media zijn slimme tools om ouders op een ongedwongen manier meer te betrekken bij school. Ze bieden de mogelijkheid om als school één toon in de communicatie aan te houden. Maar denk er vooraf goed over na wat je doel is. Wat wil je bereiken, wat wil je delen en in welke mate? Stippel daarin een beleid uit (zie ook het artikel over community management).

Leerkrachten en andere medewerkers moeten daarnaast goed op de hoogte zijn van de do's en don'ts van sociale media. Een cursus Sociale Media volgen is geen overbodige luxe. Er zijn natuurlijk altijd ouders die om wat voor reden dan ook geen toegang hebben tot internet. Zij mogen niet worden vergeten en daarom zijn sociale media geen vervanging, maar een toevoeging.

De drempeltoets is binnen. We zijn er al vanaf dinsdag mee aan de slag. (...) De uitslag zal begin november meegaan met uw kind.

Bron: Blogspot.nl

Voor in uw agenda: donderdagavond 24 november contactavond.

Bron: Twitter

Twitter www.twitter.com

Met een schoolaccount op het microblog Twitter creëer je een snel interactieplatform. Ouders kunnen het schoolaccount met een eigen Twitter-account volgen en erop reageren. Plaats tweets met nieuwtjes en vraag medewerking van de ouders of feedback over schoolontwikkelingen. Ook kun je een wekelijks 'tweetersprekkuur' houden, niet over individuele leerlingen maar over algemene zaken. Ook TUMBLR (www.tumblr.com) is een microblogs site. Je kunt er tekst, beelden, citaten, geluidsopnamen en links delen.

Facebook www.facebook.com

Op een eigen (besloten) Facebook-account van school kun je allerlei informatie (zowel tekst als beeld) plaatsen die interessant en nuttig is voor ouders. Informele informatie, maar ook oproepjes vanuit de directie of ouderraad, zoals voor activiteiten waarbij extra helpende handen gewenst zijn. Ook kun je 'events' plaatsen (een voorstelling bijvoorbeeld) waar ouders zich voor aan kunnen melden.

Picasa, Flickr en Instagram

www.picasa.com, www.flickr.com, www.instagram.com

Met deze fotodiensten kun je op een toegankelijke manier foto's delen met ouders en een online fotocollectie opzetten. Foto's die ouders maken tijdens schoolactiviteiten kunnen hier gedeeld worden. Deze foto's kunnen ook op de schoolwebsite worden geplaatst. Maak wel goede afspraken over privacy.

Weblog (via bv. www.nl.wordpress.com of www.blogger.com)

Met een weblog bied je ouders een kijkje achter de schermen. Start bijvoorbeeld per klas een weblog en laat het door een docent of mentor bijhouden. Ook een ouderraad kan een weblog inzetten om wetenswaardigheden met ouders te delen. Op het blog kunnen verhalen, foto's en filmpjes worden geplaatst over allerlei zaken die er op school spelen.

Youtube en Vimeo

www.youtube.com, www.vimeo.com

Op zowel YouTube als Vimeo kun je ouders via filmpjes informeren. Open bijvoorbeeld op Youtube een eigen schooltv-kanaal en maak filmpjes van activiteiten: de schoolmusical, excursies, workshops, lessen. De filmpjes zijn toegankelijk te maken voor een beperkte groep.

Slimme app: Klasbord

Klasbord is een nieuw, virtueel klassenboek waarop je voorstellen en updates kunt doen waarop ouders kunnen reageren. Nadat je een Klasbord hebt aangemaakt, kun je de ouders uitnodigen de applicatie te downloaden en vervolgens een uniek nummer in te voeren waarmee ze toegang krijgen tot het goede bord. Vervolgens zien ze een timeline met tekstberichten en foto's. Met de applicatie kun je zien of ouders voor een project, opdracht of ander idee te porren zijn.

Downloaden via www.iTunes.com

TOEKOMST

Stappenplan

Sociale media op school

Scholen willen steeds vaker 'iets met sociale media'. De eerste vraag is natuurlijk: **Wat wil je ermee bereiken? Maar dan. Hoe pak je het aan en waar moet je op letten?** Hieronder volgt een mogelijk stappenplan. Bedoeld ter inspiratie en eerste gedachtebepaling. Schroom niet om het aan te passen aan je eigen situatie. Bezint voor je begint en bedenk vooraf drie belangrijke dingen.

50

1

1

Heb je er écht zin in? En denk je voldoende steun van de omgeving te kunnen krijgen? Het integreren van sociale media in het onderwijs heeft alleen kans van slagen als je zelf gemotiveerd en nieuwsgierig bent, en als er een breed draagvlak voor is. Neem dan ook ruim de tijd om te onderzoeken wat de kansen en bedreigingen zijn. Ook hiervoor kan dit stappenplan een handige leidraad zijn.

Het gebruik van sociale media is tweerichtingsverkeer. Dus: stap af van het traditionele zender-ontvanger-model. Dat model beschrijft 'communicatie' als eenrichtingsverkeer. Dan ben je succesvol als je erin slaagt je boodschap bij je doelgroep over te brengen. Bij sociale media gaat het echter om meer dan alleen zenden: het gaat om een dialoog. Via sociale media kun je wel van alles zenden, zoals informatie over school aan de ouders, maar je doelgroep praat ook terug. En dus moet je luisteren.

2

Lees het uitgebreide stappenplan in het inspiratieboek 'Sociale media op de basisschool' van Mijn Kind Online, gratis te downloaden op www.boeksocialemedia.nl.

Kijk voor meer leuke ideeën ook op: www.innofun.nl (voor bijvoorbeeld het Klavertje4 Model, een model om sociale media een plek te geven op school), www.boektweepuntnl.nl (veel boeksuggesties) en stmko.nl/mijland (hier vind je het Ideeënboek Sociale media in het onderwijs van Erno Mijland).

Sociale media op school is een uitgave van Kennisnet en stichting Mijn Kind Online. Deze brochure is ook te downloaden van kn.nu/sociale-media-school.
Copyright Stichting Mijn Kind Online, Den Haag, juli 2013.

Coördinatie Martine Borgdorff, Remco Pijpers
Teksten Martine Borgdorff, Carla Desain, Belinda Fallaux, Jeannette Jonker, Hester Otter, Esther Smid
Vormgeving De Ruimte Ontwerpers (Nuray Özçelik, Helena Carazo)
Foto's Hans de Bruijn, Rodney Kersten
Illustraties De Ruimte Ontwerpers (Nuray Özçelik, Helena Carazo)
Drukwerk OBT de Bink, Leiden

Kennisnet laat ict werken voor het onderwijs en is de publieke ict-partner voor het onderwijs. Met expertise, voorzieningen en innovatie brengt zij het onderwijs in positie om maximale kracht uit ict te halen.
e-mail: info@kennisnet.nl
website: www.kennisnet.nl

Stichting Mijn Kind Online is een onafhankelijk expertisecentrum jeugd en media. De belangrijkste missie van Mijn Kind Online is het helpen van ouders, scholen en professionele opvoeders bij de internetopvoeding.
email: informatie@mijnkindonline.nl
website: www.mijnkindonline.nl